

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

SĂ PRENUMERĂ:

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ȚI.

ANULĂ XLVIII.

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Pe ună ană 12 flor., pe șése luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

Oseriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

România și strălăutate:

Pe ană 40 fr., pe șése luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

Corisori nefrancați nu se primesc. — Manuscripto nu se retrămită.

N° 189.

Duminică 25 Augustă (6 Septemvre).

1885.

Brașovă, 24 Augustă (5 Sept.) 1885.

Eră amă comunicatū după „Pester Lloyd“ și „Neue freie Presse“ o telegramă surprindătoare din Caransebeșă, care spunea că acolo s'au găsit nisece proclamațiuni lipite pe ziduri, subsemnate de „comitetul de inițiativă alū irredentei române din Bucuresci.“

Dacă extremii cari au compusă și răspânditū prin poștă acēsta anonimă proclamațiune au voitū să-și facă plăcerea d'a vedē pe toți ȋariștii botezați și nebotezați dela foile unguresci redicândū lancea și luptându-se cu mōra de vântū a pretinsei „irredente române“, atunci aceia și-au ajunsū scopul și acum potū privi cu satisfacțiune la marea mișcare și turburare, ce au produs o esercițiile lorū stilistice revoluționare în colōnele pressei maghiare.

Dacă, de altă parte, nedumeriții cavaleri ai propagandei de maghiarisare au doritū să li se dea unū felū de piesă justificativă, cu ajutorul cāreia să pōtă strigă în lumea largă, că poporul românū are necesitate de a învățā adevēratulū patriotismū dela dēnșii, atunci ei au primit o, mai curēndū decât s'ar fi pututū așteptā, tipărită roșu pe albū, espedată prin poștă și adresată — precum se spune — chiar celor mai de frunte dintre matadorii Kulturgyletiști.

Cei d'ântēi și-au făcutū chefulū puindū în mișcare penele unguresci, ear celor din urmă li s'a datū unū nou prilegiu de-a declara pe cārturarii romāni nemulțamiți cu actualulū sistemū de guvernare de nisece revoluționari periculoși, cari s'ar fi conjuratū în contra statului și a tronului.

Eată în puține cuvinte importanța reală a proclamației anonime ce-o vedemū publicată în traducere verbală în „Pester Lloyd“, ediția de sērā dela 3 Septemvre.

Proclamația din cestiune este subsemnată, cum amă arătatū, de „comitetul de acțiune alū Irredentei române.“

Când omulū primesce o scrisōre sēu o hārțiă, vină ea de ori și unde, să uită mai āntēiu dela cine îi vine, ca să se orienteze asupra importanței ei. Altă importanță are o scrisōre ce pōrtă o subsemnatūră cunoscută și cu totul alta una, ce este subscrisă de unū anonimū sēu de unulū cu totul necunoscutū.

Despre unū „comitetū de acțiune irredentistū“ n'amă auzitū nici odată nimicū și ne prindemū cu toți ȋariștii unguri, că nici agenții secreți ai oficiului nostru de esterne n'au pututū descoperi pānă āđi urmele unui asemenea comitetū. Celū ce și-a făcutū plăcerea de a debutā cu acēsta subscriere și-a ales-o fārā āndoială numai cu scopulū de a aduce în focū și mai multū pe aceia pentru cari a fostū scrisă proclamația.

Căci bine să distingemū. Memorata proclamația e adresată Romānilorū, dēr se vede clarū și limpede din data aparițiunei și din modulū distribuirei, că ea a fostū scrisă pentru Unguri,

Cu plăcere constatāmū, că și alți omeni, imparțiali și neinteresati în cestiune, judecă totū asemenea, de pildă colegulū nostru dela „Kronstädter-Zeitung“, care scrie cu data 2 Septemvre următoarele cu privire la proclamația memorată:

„Romāni din Ungaria fārā āndoială nu se

vorū lāsa a fi seduși, prin asemeni extravaganțe de iritațiune pasionată, să-și schimbe modul de luptă basată pe tērēmulū legalū. Guvernulū intr'aceea ar face bine, dacă nn ar lāsa cu totulū neobservatū acestū avertismentū și s'ar reīntōrce la principiulū toleranței naționale, înainte de ce totuși le-ar succede unorū estremi d'a prāvāli în nenorocire patria.“

Desfidemū pe ori și cine să ne dovedescā dacă noi Romāni de aici amū datū vre-odată și celū mai micū prilegiū de a se āndoi că vremū să luptāmū numai cu mijlōce legale pentru apērarea naționalității nōstre și pentru egala nōstrā āndreptāțire. Amū luptatū și luptāmū în totde-una pe față și în modū lealū, și este o adevērată insultă ce ne-o facū foile maghiare, dacă față cu unū apelū revoluționarū, ce s'a trimisū din afarā în mai multe localități din patria nōstrā și încă chiaru la Maghiari și care nu stā în nici o legătură cu atitudinea nōstrā politică, ne tragū la dare de sēmă și ne amenință cu statariulū.

Patriotismulū și lealitatea poporului românū din acēstā monarhiā suntū cu multā mai probate prin fapte trecute și presente, decâtū ca să mai avemū lipsă d'a le lua în apērare.

Se ȋice, că procurorii s'au pusū în mișcare și că pe la Caransebeșă și în alte localități se facū cercetări cu privire la proclamația „irredentistă“ ce s'a distribuitū și afișatū pe pāreți. Așteptāmū rezultatulū acestorū cercetări și atunci vomū respunde cum se cuvine la atacurile necalificabile ale foilorū maghiare.

Și pānă atunci însă nu putemū să trecemū cu vederea bunulū sfatū celū dā oficiosulū „Pester Lloyd“ din incidentulū proclamației „irredentiste“ societății maghiare, „care dispune de administrația și de justiția“, ca să grijescā să fiā *promptă și drepță* acēsta administrația și justiția; de unde se vede lāmuritū că pānă acum n'a fostū așa și că prin urmare nemulțumirea ānteliginții și a poporului românū are o cauză bine āntemeiată.

„Revoluțiunea valahă“

Sub titlulū acesta cetimū în „Budapesti Hirnap“ dela 3 Septemvre următoarele:

„Din țera regelui Carolū, din acestū statū culturalū, ce abia esistā de 8 ani, a sositū alaltaerī la noi, pe hotarulū ardelenū, celū mai nou productū alū culturai inimei, alū fineței moravurilorū și alū maturității politice. Este acēsta o proclamația, adresată Olahilorū din Ungaria. Ea s'a fāuritū în Ploiesci, māni necunoscute au lipit o pe ziduri în mai multe orașe din Ardēl și din județulū Torontalū, ea este subsemnată de o »partidă,« care în modū oficialū se numesce »irredenta română.“

Proclamația avea să fiā unū răspunsū datū la constituirea »Kultur egylet-«ului ardelenescū. Ce privesce caracterisarea ei, putemū să o facemū cu câteva cuvinte. O tipăritūră, care vorbesce pe față de rēscularea în potriua legilorū unguresci, care hulesce pēsona regelui nostru, care injurā națiunea nōstrā și pānă la ȋiva rēfuelei proclamā pe față starea revoluționară āțīndū pe Valahii din patriā în potriua Maghiarilorū, ca să-i jāfuiască incendiāndū și săucidā pe funcționarii administratori, jurāndu-i pe *glonțū* și pe *dinamitā* ca simbolū alū vecīnicei ure — o asemenea tipăritūră n'are lipsă de comentārū.

Intrebarea este că: cavalerii mișei, cari s'au ascunsū în modū lașū sub numirea »irredenta română«, cātā influință și autoritate au la valachī și cātā oare amenințarea lorū provocătoare posedē atāta greutate, ca să putemū reflecta la ea în modū seriosū?

Pe cātū scimū noi, între Romāni din Ungaria și din Ardēlū nici vorbă nu e āđi de-o mișcare și de nisece aspirațiuni, ca să facā cauză comună cu ori și ce revoluțiune. Acestū poporū este multū mai mārșinitū la minte și cu pretensiunile sale elū se āllā pe o trēptā multū mai inferiōră, decâtū ca să pōtā și numai cuprinde fantasia de Daco-Romāniā. Linistitū și retrasū vegetezā elū în mijloculū relațiilor primitive ale comunelorū, elū se pleacă dinaintea autorității, ascultā de vorbele bune, se teme de mai mārī (de »domni«) și este recunoscătorū față cu binefăcătorii sēi. Este în elū fanatismū, unū boldū de jāfuire, comunū cu acela alū poporilorū sēlbatices de păstorī și în stare sufletescā anormalā este în elū și crudelitate, dēr aceste pasiuni se potū ține ușorū în frēu. Poporulū valahū numai atunci cutēđā a se mișca, dēcā i se asigurā, că »impēratulū« și stāpānirea este pe partea lui. Așa s'a āntēplatū înainte cu-o sutā de ani sub Horia și la 1848 sub Hurbanū. Dēcā propaganda »revoluționară« pāșesce acum āntea lorū cerēndū ca să se ridice în contra puterei legale și a »impēratului« — prin acestū pasū prostū se izolēzā de ei.

Să încerce numai »partida« din Ploiesci de a-și realizā »programulū« pe teritoriulū Ardēlului — la cea dintēiu flacără ce-o va aprinde, pe loculū celū dintēiu āntatū de ucigașū se va presenta simbolulū unorū asemeni rēufăcătorī: *furcile*. În contra »revoluțiunei« unorū asemeni omeni nu trebuie să se proclame starea de āsediu ci — staturilū. Astfelū poporulū nu va face cu ei cauză comună.

Sub altū punctū de vedere cade o parte a *inteliginții valahe în Ardēlū*. Intre acēsta se āllā de aceia, cari nu-sū mulțumiți cu viața publică maghiară și sperā folosū dela schimbarea ei, de aceea se simtū adversari ai nōstri. De aceștia se ține partea preponderantā a clerului valahū, cārui i este prea puținū autonomia din Ungaria și ar dori mai mare cercū de acțiune, mai mare venitū și mai multā putere.

Popii valahī fanatisēzā poporulū, ca să lū pregătescā la luptă contra statului maghiarū și să tragā apoi ca māne folosulū lorū din schimbările politice. În mānile acestei popimi autonomia încă de mulți ani este masca ce acopere agitațiunile lorū în contra statului.

Flagrantā pildā este cazulū din Sātmarū. Pe profesorul *Lucaciū*, pe acestū agitatorū cunoscutū dacoromānū, ministrulū Trefort l'a strāmutatū dela gimnasiulū din Sātmarū la Losonțū, ca să nu āțīte junimea romānā — și în urma acesta, episcopulū valahū dela Oradea mare: Mihailū Pavelū l'a numitū pe Lucaciū preotū valahū în Luțfalēu, ca să pōtā continua agitările în comitatulū Sātmarului.

Față cu proclamarea revoluționară este problema guvernului ca să vegheze asupra popimei valahe, să nu mai sufere nici unū abuzū alū ei. Intr'unū asemenea casū, ca alū lui Lucaciū, când archiereulū unei confesiuī favorisēzā pa față agitarea contra statului, e lipsă de strictā energiā. Asemeni archierei și asemeni preoi subalterni conducū pe poporū la acea politică, a cāreia țintā este revoluționară și care se folosesece de mijlōce trādātore de patriā și de majestate. Cetimū acestū semnū din contextulū proclamațiunei, pe care au redactat o în Ploiesci și o lāțescū la noi *soții de principii* estremi ai sānțielorū lorū: conducătorii ucigașilorū, tālharilorū, tāciunarilorū.

Despre aceea că ce ȋice guvernulū regelui Carolū în Bucuresci de proclamațiune sperāmū, că elū va fi āntrebatū din partea oficiului nostru de esterne.

Oficiosulū „Nemzet“ scrie în aceeași cestiune în numērulū sēu dela 1 Septemvre între altele:

Atitudinea guvernului românū a pēcinutū adeseori plāngerī din partea monarchiei nōstre și schimbări de note diplomatice între ambele state, precum în cestiunea Dunării, în cauza manipulării vāmilorū, printr'unū mesagiu de tronū, prin toastulū lui Grādisteanu ș. a., ȋice că presa din România atacā sistematicū statulū ungarū și națiunea maghiară, ba acum și »comitetulū irredentistū« își ridicā capulū în Bucuresci āndreptāndūși privrea spre Ungaria și spre Romāni de

aci. »După ce „Nemzet” arată că destulă „agitază” presa și inteligența română de aci, dice că agitarea din România nu poate rămâne fără efect de dincă de Carpații Ardealului; când nu agitază diarele de aci, agitază cele din România. Apoi continuă:

„Tonul și modul cum scriu diarele din România despre Ungaria sunt cu totul necunoscute și neobișnuite în presa statelor ce trăiesc în pace și în legături prietenești ca vecini. Ceea ce pricinuesc în contra noastră, nepedepsită și fără temă, presa politică din România pe fiecare zi, aceea numai în timp de războiu are loc. Înfluența ei primejdiosă o și vedem, deoarece presa română din patriă, nutrită mereu cu otravă din regatul român, devine totuși mai sâlbatică, mai dușmănoasă și mai vehementă. Vedem efectul în cea mai nouă broșură română din patriă, ce amă anunțat-o de curând, în agitățile profesorului român din Sătmăruș, acum transferat, și din atitudinea de mai nainte și de acum a unei părți a Românilor, d. e. față cu mișcarea culturală din Ardeal.”

„Germania a luat Franciei două provincii și cu toate acestea scrie presa franceză vr’odată în contra Germaniei așa cum s’au îndatinate a scrie despre noi diarele din Muntenia? Noi nu numai că n’am luat nici o provincie României, ci în momente critice monarhia noastră a împărțit-o de bunăvoință și sprijinul ei pretindecă plin de efect.”

„Noi însă le dicem, ca se nu se prea jõe cu focul, căci se pot arde. Dela un timp se sfârșesc și vestita răbdare pacinică maghiară, și dacă s’ar întâmpla să se constituască și în Ungaria o corporație irredentistă, acesta nu va avea sfârșit bun pentru domni din Muntenia, prea încrezuți și exaltați.”

»Dar și până atunci, considerându că o parte a presei din România voesc, ca o rasă din patriă să ia o ținută atât de dușmănoasă statului, special în Ardeal; considerându că o parte a Românilor se pare că se înstrează totuși mai mult de buna înțelegere cu noi, și că astfel aș-mâne nu vom mai putea suporta ca influențele și agitățile din afară să ne îmulțescă necazurile și nevoile: ni se pare că nu e departe timpul, când din partea competentă voru fi trase la răspundere cercurile normative de pe malul Dâmboviței pentru agitația neîntreruptă și perfidă, care se continuă de acolo în contra Ungariei. De aceea ar fi bine, ca Brătianu să se ostenească a modera lupta pornită de presa din România și de irredentiști, care altminterlea pôte deveni fatală pentru România.»

„Pester Lloyd”, după ce spune, că are la îndemână manifestul, pe care l’a publicat cetitorilor săi și care provocă la revoluție pe Români ardeleni, scrie următoarele în articolul de fond delă 3 Septembrie:

„Rareori s’a tipărit ceva mai mișelesc în felul acesta. Mișei autor ai acestui manifest scelerat știu, chiar ei admit, că timpurile lui Horia au trecut și că momentul nu e potrivit pentru revoluție; dar acesta nu-i împedecă d’a provoca din ascunderea lor sigură pe conaționalii lor, să prefacă în cenuse bunurile domnilor. Și lași nu se adresază către inteligența Românilor ardeleni, nu, ci strigătul lor e adresat țăranilor sârmani, ușor de inebunit și adeseori scoși din minte, se nu se mai lase a fi îndemnați la răbdare de către »amicii lor în haine orășenești”, ci să elibereze țera de tirani și să facă din Ardeal o provincie a României. Faceți cum au făcut Irlandezii!”

»Inainte de toate constatăm, că n’avem nici cea mai mică temă, că Horia voru veni erăși și că aștări de felul acesta voru aduce fructele așteptate. Nu Horia, nu Cloșca, dar nici Iancu nu va mai reinvia! Nici odată nu va fi cu puțință, d’a conduce bande fanatisate, în numele »împăratului”, în contra domnilor Ardealului, și la nici o constelație politică nu se pôte cugeta, care s’ar părea că e în interesul vre-unei partide din Viena, d’a pregăti vr’o perplexitate națiunii care formeză statul în Ungaria. De aceea dicu și înalți trădători din Bucuresci: »Inainte de toate trebuie să încetați d’a vă mai gândi la împăratul; și elu e un tiran, ca toți ceilalți.” Solidaritatea dinastiei cu națiunea ungară, acest succes foarte imbucurător al unei politice conduse mulți ani cu consecință și energie patriotică, este — de sine se înțelege — un ghimpe în ochii tuturor acelor, cari speculează după distrugerea acestei monarhii, și ei spumază de furie, că nu se mai află nici o camarilă reacționară, la care aru pôte să se bage ca slugă. Vremășadară se constatăm mai întâi, că fanlaronadele acestor roșii dacoromâni nu ne nspăimântă cătuși de puțin, ba din contră ne folosește de minune într’un moment, când domni partidei naționale române, cu totu tonul foarte aspru ce l’u ținu, nu obosesc ași mărturisii patriotismul și alipirea lor de tron și patriă.

„Se nu se aștepte dela noi, ca se intrăm în vr’o polemică amăruntă cu exercițiul de stil smintit al »comitetului de acțiune” al irredentei române; ba ne

va scuti și de sarcina d’a face cursul istorice și de drept public despre originea și îndreptățirea dominațiunii rasei maghiare în Ungaria, d’a combate minciuna și d’a instrui nesciința. Dar în numele cavalerismului ne simțim împinși a apera — pe Irlandezii în contra insultei ce o ascunde în sine provocarea la exemplul lor din o astfel de parte. Când le-a mers Irlandezilor așa de bine ca aș populațiunii române a Ungariei? Când și unde s’a atins credința și conștiința Românilor noștri? Când și unde, în Ungaria se în Ardeal, în tratarea populațiunii agricole s’a făcut deosebire cu privire la naționalitate și confesiune? N’a devenit țeranul român om liber ca și țeranul ungar în aceeași zi?”

După ce »Pester Lloyd” reproduce o poezie a lui Freiligrath, care tracteză despre Irlandezii, că ei adecă nu și lucrăză pământul, că sunt leneși ș. a. continuă:

»Cui nu i-ar fi venit în minte aceste versuri vedându dincolo de Kiralyhagău ogorele române cele mai neingrijite? Cine n’ar fi simțit adencă compătimire cu acestu popor, vedându-l clocindu-se timpit și trândav în miserabilele lui colibe? Și ce amic al omenirii nu s’ar fi bucurat la scirea, că acestu popor are să fi scuturat diin simțul se de timpire, că lui — ca se dicem cu poetul — i se ivește un »deșteptător” în reuniunea ardeleană de cultură! Dacă s’a păcăuit vr’odată greu cu acestu popor, acesta a făcut-o numai inteligența lui, care l’a lăsat să decază în privința spirituală și corporală.

»Ce au făcut popii lui că se l’u ridice din nămol să l’u obicinuescă la lucru continuu și se i insufie nisuința după o existență demă de om, să l’u inveje o cultură mai rațională a pământului? Ce a făcut inteligența română națională, ca se și cultive neamul, și dacă elu ar aterna de această așa numită inteligență n’ar trebui să pronunțe cineva și Românilor sentința plină de desperare: »Pe voi nu vă deșteptă nici un deșteptător?”

După ce spune »P. Ll.», că acestu deșteptător este reuniunea ungară de cultură, în contra căreia se aștă instinctele fanatice ale poporului neglijat, provocându l’u să ducă pelea la țergu și să incendieze singurele locuri de refugiu, unde și găsește încă pâne și lucru, încheia:

»Mișelia în contra nămolului se, ce zace într’o astfel de procedere, numai de orbii morali nu se pôte vedea. Dar societatea ungară nu pôte rămânea datore cu răspunsul la această provocare războinică de bandiți. Acestu răspuns pôte consta numai în grabnica solare a acelor, la cari s’a adresat strigătul de furie al irredentiștilor. Societatea ungară se caute a scăpa pe țeranul român de influința seducătorilor lui, câștigându-i încrederea. Încrederea o câștigă o societate, care dispune de administrație și de justiție, dacă acestea amândou sunt prompte și drepte. Fiind așa, putem întâmpina cu fruntea ridicată clevețele. Er răspunsul ce trebuie să-lu dea statul ungar la astfel de atentate în contra siguranței se, nu va consta în nimic altceva decât într’o energică reclamare la guvernul acelu statu vecin, de pe alu cărui pământ se agit și care — fără a vorbi de simțimente de bună vecinătate și de cuviință politică — e chiar îndatorat, după principiile în general valabile ale dreptului gințit, a împedea astfel de uneltiri.»

CONFLICTUL DINTRE GERMANIA ȘI SPANIA.

Înăsprirea relațiilor dintre Germania și Spania s’a pricinuit din cauza ocupării câtorva din insulele Caroline de către escadra germană. Spania susține că de drept ei i se cuvin insulele Caroline, pe când Germania îi contestă acest drept. Din această pricină, întreaga Spania s’a pus în mișcare, fără deosebire de clasă și partide. În fiecare di și în fiecare oraș se fac demonstrații antigermane. Poporul întreg cu studenții în frunte ceru să se declare războiu Germaniei, acestia au și declarat că sunt gata a se înrola la flotă.

Cătu de amărâte sunt spiritele chiar în armată, ne dovedesce și faptul, că generalul spaniol Salamanca a trimis înderăt ordinul se prusian, adresându totodată mostenitorului tronului german următoarea scrisore:

„Serenissimo Señor! Marea cruce a ordinului »Vulturul Roșu”, ce mi l’a conferit guvernul Germaniei după propunerea Alteței Vostre, este singura din câte am, ce nu corăspunde unor servicii deosebite aduse patriei mele. Cu toate astea am primit-o, fiind pentru mine un semn de amicitie al unei mari puteri pentru Spania și în această formă s’a calificat autorității supreme a primului district, în care Alteța Vostră a fost primită cu o simpatie plină de respect. Fapta comisă de escadra germană în Caroline, ce violăză principiile cele mai rudimentare de amicitie și de drept internațional, lipsește cea decorație de sigurul motiv,

ce mi permite să o portu fără să aducă atingere onorării mele, și de aceea o înapoez Alteței Vostre propunându-mi ca lacuna, ce se face pe pieptul meu, să o umplu cu o altă decorație câștigată în luptă contra Germaniei, dacă guvernul va voi, după cum doresc, să întrebunțeze serviciile mele. — *Manoel Salamanca y Nefrete.*”

Inverșunarea în contra Germaniei a făcutu pe mai multe firme comerciale din Spania să intrerupă orice raport comercial cu Germania. Dela colibă până la palat iau parte cu miile la demonstrații și toți ceru războiu cu Germania. Guvernul își dă toate silințele să domolească spiritele, dar se pare că cu greu îi va succede acesta, cătu vreme nu va renunța Germania la insulele Caroline se nu se va face vre-un schimb în altă parte, care să compenseze pe Spaniol. Regaliștii se temu chiar de o răsturnare a regelui, în casu când guvernul ar ceda Germaniei. În totu casul conflictului ce s’a ivit între Germania și Spania, care în anul trecut păreu că au încheiat o intimă prietenie prin călătoria mostenitorului german în Spania, e foarte acut.

SCRILE DILEI.

În biserica gr. cat. din Beca română s’a oficiat în 10 (22) Augustu un parastas întru pomenirea împăratului Iosif II.

—0—

Parastasilu arangiat de reuniunea învățătorilor gr. or. români din Timișoră întru pomenirea reșoșitorilor bărbați și foști profesori la preparandia din Arad: Cichindeal, Loga, Gavra, Petroviciu, apoi pentru binemeritații bărbați de școlă C. Ioanoviciu, Pavelu Vasiciu, L. Calaceanu, Petru Cermena ș. a. a fost un moment de adencă pietate. Învățătorii toți câți erau la reuniune, s’au prezentat în corpe la biserică, spune »Luminătorul».

—0—

Banii lui Kossuth reinviați. Vinerea trecută se prezentă în biroulu unei bănci de aci (Brașov) un Ciangău de prin Săcele și imbiă spre vânzare vre-o deșe bucăți note Kossuthiane de câte 10, 5, 2 și 1 fl. Pe semne Ciangăul aude și elu pe fie-care și trimbându-se totu despre »magyarvilág», va fi auditu de bună semă și de adunarea »imposantă» a »Kultur-egylet-ului» din Clușiu și de telegrama ce i s’a trimis lui Krssuth numindu-l »Guvernatoru al Ungariei», și își va fi gândit: »hai la Brașov cu banii lui Kossuth, dor voiu căpeta baremi pe aceștia ceva că acum Kossuth e mai mare, cei austriaci și așa nu se arată pela noi.» »Du-te, omule, acasă, dăsu-i-s’a, banii aștia nu plătesc o cêpă degerată de atunci, de când Kossuth hotărise să dea jost pe împăratul de pe scaun. Dar se te întorci la a doua venire, pôte c’atunci capeți ceva pe ei.» Ciangăul, desamăgit, pleostă urechile și plecă.

—0—

În holdele de porumb (cucuruz) ale comunei Roseln, lângă Agnita, porcii sâlbatici au făcut mari stricăciuni. Din această cauză vânătorii din Agnita și din Șinea mare au întreprins la 25 Augustu n. o vânătoare. În întâia gonă s’au vedut 13 porci sâlbatici, dintre cari s’a împușcat o scrofă bêtrenă. Vânătoarea va continua.

—0—

În zilele ploioșe din urmă, pe laniul de munți ai Făgărașului s’a aședat un gros strat de zăpadă, care s’a întins până în regiunea pomilor. Munții Făgărașului n’au fost prin urmare nici măcar o lună cu totul liberi de zăpadă, deoarece de sub vârful Negoiului abia la 8 Augustu dispăruse petecul de zăpadă.

—0—

»Românul» află că țeranii dela Brusturôsa, desperați de exploatarea arendașului Davidu Grünberg, îl însciintară să se ducă de pe capul lor. Vedându că nu pleacă, dênșii îl amenințară că-lu voru împușca, și această amenințare s’a și pus de mai multe ori în practică și s’au făcut încercări de a-lu împușca se de a-lu speria. Vedându țeranii că nu pot scăpa nici cu acesta, luară hotărire supremă: încărcară lucrurile arendașului evreu în vre-o deșe cară și-lu mutară la Moinești. În această constă revolta țeranilor, cari sunt hotărâți a muta continuu pe d. Grünberg până se va muta elu singur. — Te mulț d-ta se te mutăm noi. Acesta este cuvântul de ordin al satului. Violențe nu s’au întrebunțat însă. Totuși guvernul a trimis forța armată pentru a restabili ordinea. Acestea sunt urmările arândării moșilor din partea Românilor la Evrei.

—0—

»România liberă» află, că banchetul ungar se dela hotelu »Unionu», atât de bogat în surprinderi neplăcute, n’a rămes lipsit nici de un »post festum». Unu constructor de binal, cunoscut sub numele »Regele țiganilor», se dice că în urma unei violente discuții ce a avut cu redactorul diarului ungar se din Capitală, l’a provocat pe acestu din urmă la duel. Provocatul ar fi ales sabia, provocătorul însă pistolul;

iar secundanții chibzuesc asupra unei alte arme mai puțin obișnuită, dar drastică.

—0—

•La France» publică următoarea telegramă din Petersburg: »Sunt în poziție să vă dau o știre foarte gravă. La Kremsier s'a produs un fapt care până acum n'a putut fi luminat. În ajunul sosirii Țarului, se termina la castelul episcopal cele din urmă pregătiri în sala de teatru; de odată o proiectilă trecu prin geamul ferestrei și căzu tocmai în locul de onoare ce trebuia să ocupe împăratul Alexandru III la reprezentarea de gală ce trebuia să fie a doua seară. Acea proiectilă era o piatră, de grosimea unei pere, și înfășurată într-o foaie de hârtie pe care era scris în caractere mari: *Morte tiranului*. Tote cercetările poliției n'au dat nici un rezultat.»

Determinarea diferenței de longitudine între București și Brașov.

Pentru a satisface curiozității publicului, care se întreabă cu orecare surprindere: în ce scop un ofițer din regatul României vine să efectueze lucrări științifice aici în Brașov,—întrebare de altfel legitimă, deoarece monarhia austro-ungară are destui oameni de știință pentru a face asemenea lucrări în sinul său, ne sântim datorii să da următoarele lămuriri:

Astăzi mai toate statele Europei și Statele unite din America lucrează cu o activitate însemnată la măsura întinderii pământului și la căutarea adevăratei sale forme. Seria lucrărilor științifice, prin care se poate ajunge la un asemenea rezultat, constă în lucrări de astronomie, de geodezie și de nivelare, de precizie. Inse deca toate aceste lucrări s'ar efectua în mod izolată de cãtrã fiecare țară în parte, apoi prin metode diferite, negreșit nu s'ar pute ajunge niciodată ca rezultatele locale să fie combinate pentru a da un rezultat total »unic» și care să poată fi supus analizei matematice spre deslegarea marelui probleme urmărită de savanții Europei și Americii.

Pentru acesta se constituie pe calea diplomatică în anul 1862, prin inițiativa ilustrului Feld mareșal Bayer din Prusia, o comisiune internațională numită »Comisiunea măsurării gradelor terestice, în sinul cărei comisiuni începuse a fi reprezentate unul câte unul statele culte ale Europei și Americii: astfel că astăzi chiar Anglia, țara eminentă tradițională și exclusivistă în lucrările sale științifice, pãtrundându-se de imposibilitatea unei lucrări izolate pentru deslegarea marelui probleme, a aderat și ea să intre pe acest teren în concertul European-American.

Această comisiune internațională are chiamarea a supraveghea, a conduce prin lumina și poveștile sale și a controla lucrările fiecărui stat. Ea hotărășce în ședințele sale anuale prin o comisiune specială și restrânsă formată din sinul său, apoi prin reuniunile sale generale la fiecare trei ani, când într'un stat când într'altul, ce lucrări anume mai trebuie să se facă, prin ce instrumente și prin ce metode, aprobându său desăbându ideile emise în acest scop.

Nu intrăm aci în amănuntele executării lucrărilor internaționale, ci amintim numai că prin lucrări de geodezie se acopere totã suprafața uscată a globului cu o rețea generală de triunghiuri, ceea ce face ca fiecare țară să se prelungească rețeaua sa în țara vecinã, la ale cărei frontiere se întâlnește cu geodesienii vecini pentru a lucra în comun acord în joncțiunea rețetelor lor respective. Așa rețeaua franceză se uneste cu cea a Spaniei, Italiei și Belgiei, a Austriei cu a Bavariei, a României etc., a României cu a Rusiei, Austriei etc. etc., ca cum totã întinderea Europei n'ar constitui decât una și aceeași țară, acoperită de triunghiuri aproape de aceeași mărime și dobândite prin aceleași metode.

Prin lucrări de nivelare de precizie a țerei plãcã cu nivelare de la un punct al său urmându o linie dreaptă, curbă sau în zig zag până la un punct al frontierei țării vecine, de unde cea țară își continuă linia până la cealaltă frontieră despre o altă țară vecinã și așa mai departe.

Prin lucrări de astronomie se determină: 1) orientarea rețelei geodesice față cu direcția Nordului terestru; 2) depãrtarea de la Ecuator a punctelor principale din fiecare țară, alese și fixate de comisiunea internațională a măsurării gradelor pãmêntesci, care depãrtare se chiamă latitudine, și în fine 3) determinarea diferențelor de longitudine între aceste puncte sau determinarea diferențelor ce două locuri depãrtate pe pãmênt arată în același moment dat și care determinare se face prin ajutorul electricității.

De aci urmẽzã, că în ceea ce privește determinarea diferenței de longitudine între două puncte situate în două țări diferite, ea nu se poate face decât cu concursul mutual al savanților acelor țări.

Aceasta este lucrarea care face, că d-nu locotenent-colonelul Cãpitãneanu, șeful lucrărilor geodesice în România și membru delegat al României în comisiunea in-

ternațională a măsurării gradelor pãmêntesci, se aflã acum la noi în Brașov, pentru a face observații astronomice, ẽr d-lũ Cãpitãnũ de fregatã de Kalmar, șeful lucrãrilor geodesice și ale Institutului geografic din Viena și membru delegat al imperiului în comisiunea internațională a măsurării gradelor pãmêntesci, se aflã în București, pentru a face observații astronomice la observatorul astronomic din acel oraș.

În sine s'arpãrea a nu fi trebincioșã, ca pentru acesta să se schimbe observatorii între dẽșii, ar fi destul ca fiecare să facã observațiile sale astronomice locale pentru a-și regula orologiul în țera lui, și să compare apoi orolõgele prin semnale electrice convenționale transmise prin firul telegrafic. Așa se pare, dẽr sciința este mult mai scrupuloșã și cere în adevãrũ o esactitate idealã. De aceea se cautã toate cauzele ce producũ erori și neexactități fiã câtũ de neînsemnate până chiar și cea a întârzierii electricității adevã se calculezã și se ține sãmã de timpul câtũ pune electricitatea pe firul telegrafic între București și Brașov și care în sine nu ajunge la câteva miimi din secundã.

Una inse din cele mai mari cauze de erõre independentã de voința nõstrã, este modul cum un astronom apretiazã trecerea stelelor prin instrumentele cu cari el observãzã. Acesta din cauza conformației fizice fatale, a ochiului, de exemplu în general unũ vede apãrẽndũ steaua în instrumentul său mai înainte, altul cu-o micã pãrticicã din o secundã mai în urmã, ceea ce se chiamã în sciința: *Equația personalã*. Și atunci în comparația observațiilor rezultatul ar fi fals dacã nu s'ar căuta a nimici acestã *Equația personalã*.

În lucrările astronomice actuale ale observatorilor din București și Brașov pentru determinarea diferenței de longitudine între aceste două puncte, acestã cauzã de erõre se nimicesce prin mijlocul schimbãrii observatorilor de la un loc la altul: astfel d-nũ Cãpitãnũ de fregatã de Kalmar urmẽzã o seriã de observații în București pe când d-lũ Colonelul Cãpitãneanu urmẽzã o aceeași seriã de observații în Brașov, apoi se schimbã între d-lõrũ așa că d-nu Cãpitãnũ de fregatã de Kalmar vine de urmẽdã în Brașov o seriã de observații pe când L.-Colonelul Cãpitãneanu trece în București pentru a urmã o aceeași seriã.

Așa s'a urmat și se urmẽzã în toate determinãrile de diferențe de longitudine între deosebite puncte pe globul pãmêntesc precum au fost frumõsele determinãri între Viena și Paris, unde astronomul francez d. Loewy a observat în Viena, ẽr ilustrul savant Th. Oppolzer în Paris, apoi între Greenwich și Paris, apoi între Iași și Cernãuți etc. De aceea încã zilele trecute amã avut plãcerea să avem între noi pe d-lũ Majorul de Sternek, care împreunã cu d-lũ Cãpitãnũ de fregatã de Kalmar a avut a determina diferența de longitudine între Brașov și Cracovia, apoi între Brașov și Cernãuți.

Felicitãmũ cu această ocaziune pe surora nõstrã de peste Carpați, pe care o vedem în Concertul European și pe tãrẽmul științific.

Șinca vechiã, August 1885.

În Nr. 137 al prețuitei »Gazete» s'a publicat un articol despre școala romãnã din Șinca vechiã. Ca rãspuns la acela Vẽ rogũ cu totũ respectul, d-le Redactorũ, a publica, deși mai târziu, urmãtoarele:

Acei bãrbați brãvi din Șinca, cari întru adevãrũ fiindũ conșcii de însemnãtatea și fructele binefãcãtoare ale școalei, au pusã basã solidã acestei prețioase instituții prin înființarea unui fondũ școlastic destul de însemnat în proporțiune cu neînsemnatele venituri ale acestei comune, au organizat școala, care era numai cu numele, și au provẽdut-o cu 3 invãțãtori, punẽnd-o în stadiul demnũ de acestã comunã. Este de prisos a mai descrie ori lauda acestã școalã, care e bine cunoscutã. Inșuși corespondențele recunõsc și laudã progresul aceleia.

Acești bãrbați dieũ, cari au conlucrat »viribus unitis» la realizarea scopului mãrețũ și cari au datũ exemple demne de imitatũ, meritã recunoștința și eu credũ că deși corespondențele este inclinatũ spre pesimismũ, Șincanii, cari știu cu câte greutate și sacrificii, și cu delãturarea sãu învingerea a cãtorũ obstacole au ajunsũ din mai nimicũ la un rezultat atãtũ de frumõșũ, nu vorũ lãsa să decadã și să apunã acestũ tesaurũ prețiosũ, adevã școala, pentru că aci le este pusã la probã onõrea și ambițiunea. Credũ că nu suntũ avisați aș lua refugiul chiar la repartițiune. Potũ ajuta cauzei și altfel; »est modus in rebus», numai voiã să fiã și armoniã. »Voiesce și vei putẽ!»

Cu privire la afirmarea corespondentului că și invãțãtorul secundarũ e asemenea calificatũ, reflectẽzũ numai atãta că nu e preparandũ. De altmintrelea la valõrea și demnitãtea unui invãțãtor nu dã tonul numai sciința sãu calificațiunea ce-o are, ci în mare parte diligența sãu zelulũ, voia, aplecarea, purtarea moralã și progresul ce lũ dovedesce.

În fine acea aserțiune, că invãțãtorul alũ II-lea are

incã mai multã ocupațiune, precum și aceea că cu 2 invãțãtori cu lei mai puține s'ar putẽ face totũ acelũ progresũ ca și până acum, e cu totul nebasatã și se combate de sine.

Toți aceia, cari au câtũ de puținã cunoștinã de afacerile școlare, vorũ ști judeca ușorũ, încãtũ potũ fi drepte aceste afirmãri. Poftimũ! Invãțãtorul sc. are a propune în clasa II mai puținã materiã și mai ușorã, apoi se înțelege că și în mai puține ore, ca celũ din cl. III adevã ca inv. dirigit. Și apoi totuși coresp. die că e mai ocupatũ; și că invãțãtorul mai puțin și mai rãu plãtiți potũ face totũ acelũ progresũ, care ilũ potũ face mai mulți și mai bine plãtiți. Ce mai dragi de concluziuni!

Põte să știã coresp. și casurũ, și școle de acelea, unde se fiã inv. din clasa II mai ocupatũ ca celũ din cl. III. În Șinca vechiã inse n'a gãcit-o chiarũ de locũ, fiind că aici din contrã inv. alũ II se ocupã chiarũ puținũ în școalã, din cauzã că pe lângã oficiul de invãțãtor mai e angajatũ încã și în cancelaria notarialã ca scriitorũ și interprete sãu traducãtorũ de limba maghiarã. Se înțelege că pentru aceste servicii încã își cãpẽtã plata cuvenitã

Decã d-lũ corospondentũ vrea să arate erudițiunea prin scrierea de articuli, atunci se caute a-și alege materiã din altã grupã și de altã naturã. Cestiunile școlare se le lasã bãrbaților de specialitate.

Pena.

Programa

adunãri generale a Reuniunii invãțãtorilor romãni gr. or. din districtul alũ X-lea (Brașov), ce se va ținea în Brețcu la 23, 24 și 25 Septembrie s. n. a. c.

Ședința I.

Luni în 23 Septembrie, 9 ore a. m.

Serviciul divinũ cu invocarea St. Duchũ și parastasũ pentru membrii decedați. Deschiderea ședințelor prin presidiu.

Ședința II.

Luni în 23 Septembrie, 3 ore p. m.

Apelul nominalũ. Raportul anual al Comitetului despre activitatea sa. Alegerea comisiunilor.

Ședința III.

Marti în 24 Septembrie, 9 ore a. m.

Raportul comitetului asupra temei: »Higiena în serviciul educației etc.», debãtute în despãrteminte; apoi prelegere practicã din fizicã.

Ședința IV.

Marti în 24 Septembrie, 3 ore p. m.

Disertațiune din geografia descriptivã. Votarea regulamentului pentru afacerile interne ale Reuniunii, elaboratũ de comitetul centralũ.

Ședința V.

Mercuri în 25 Septembrie, 9 ore a. m.

Raportul comisiunilor. Statorirea bugetului pe anul 1885/6. Propuneri de sine stãtãtoare. Determinarea locului pentru ținerea adunãrii generale ordinare proxime.

Din ședința comitetului centralũ alũ Reuniunii invãțãtorilor romãni gr. or. din districtul X (Brașov), ținutã în Brașov la 23 August, 1885 v.

G. C. Bellissimus vice-preș. Nicolau Oancea. secr. I.

DIVERSE.

Pãcalã și papagalulũ. — Pãcalã voesce să cumpere unũ papagalũ.

— Dẽr papagalulũ d-tale nu vorbesce? die elũ, adresãndu-se cãtrã vẽnãtorulũ.

— Nu te uita la asta, ii die vẽnãtorulũ, suntũ emoțiunile cãlãtoriei, cãci abia ađi amã sositũ din locuri forțe depãrtate. Dẽr când va sta numai optũ zile cu soția d-tale, nu vei mai putẽ să-lũ faci să tacã!

***

Necrologũ. — Franz Kindler, comerciantũ în Brașov, rãposã în 3 Septembrie 1885, în vãrstã de 31 de ani, dupã îndelungate suferințe de paraliziã de creeri. Ađi în 5 Septembrie s'a imormẽtatũ.

Fie-i țãrina ușorã!

Cursul pieței Brașov

din 5 Septembrie st. n. 1885.

Bancnote romãnesci	Cump.	8.83	Vẽn.	8.85
Argint romãnesc	»	8.75	»	8.80
Napoleon-d'ori	»	9.86	»	9.89
Lire turcesci	»	11.12	»	11.20
Imperiali	»	10.10	»	10.20
Galbeni	»	5.82	»	5.86
Scrisurile fonc. »Albina» . . .	»	100.50	»	101.—
Ruble Rusesci	»	123.—	»	124.—
Discontulũ	»	7—10	»	pe anũ.

Editorũ: Iacobũ Mureșianu.
Redactorũ responsabilũ: Dr. Aurel Mureșianu.

Nr. 9813—1885.

(2 - 3)

Concursu.

Pentru ocuparea postului vacantu de sublocotenentu orășenescu de poliție, împreunatu cu unu salariu anualu de 700 fl. și 100 fl. ca bani de cuartirū, se escrie prin acēsta concursu.

Competenții pentru acestu postu au ca sē-și așcernā documentele asupra cunoscințelorū scolare, asupra cunōscerei celorū 3 limbi ale patriei. āsupra cunōscerei referințelorū locale, și totdeodată se documenteze, cumcā n'au trecutū etatea de 40 de ani și cā suntū corporalmente perfectū sânătoși.

Se preferā acei competenți, cari posedū educațiune militarā și vorū documentā, cumcā au servitū la gendarmeriā reg. ung. sēu ca ofițeri sēu subofițeri la armata c. r. sēu la armata pentru apērarea țerei r. ung. —

Petițiunile astfelū instruate au ca sē se așternā celū multū până în 16 Septemvre a. c. dupā prānđu la 5 ore subscrisului magistratū.

Brașovū, în 29 Augustū 1885.

Magistratulū orășanescu.

P. Z. 360—1885.

Publicațiune de arendare.

Sāmbātā, în 19 Septemvre 1885 st. n. la 10 ore a. m. se pertractēzā în sala capitlului (Kapitelszimmer) din curtea parochialā evang. licitațiunea prin oferte pentru arendarea livedei dela Predealū aparținātoare comunității parochiale evang. orășenesci, ce se mārGINEȘTE cu hotarulū Romāniei, prin urmare în apropierea garei internaționale din Predealū, și care prin șosēua țerei a. u. se desparte în douē parțele. Ofertului cu suma cea mai mare i se va adjudecā arendarea pe șese ani și adicā: dela 1 Ianuariu 1886 până la finea lui Decemvre 1891.

Doritorii au a depune ofertele sigilate prevēdute cu timbru de 50 cr., cu 50 fl. arvunā și cu declarațiunea, cā ofertulū cunōsce atātū obiectulū precum și condițiunile de arendare, celū mai târđiu până Vineri în 18 Septemvre a. c. la 6 ore p. m. la protocolulū Presbyteriului evang. în curtea parochialā din orașū. Ofertele ce se vorū presenta mai târđiu nu se vorū luā în considerare.

Despre condițiunile de licitațiā detaliate se pōte luā informațiune până în điaua de licitațiē în comtoirulū tipografiei d-lui Gōtt, strada Vamei Nr. 10.

Brașovū, 17 Augustū 1885.

Presbiterulū evang. C. A.

(4 - 5)

PLUGURI SISTEMULU VIDATS

precum și mașinele Vidats dinpreună cu părțile lorū constitutive

sē aflā de aci înainte dupā modelele originale ale lui Vidats singurū numai la subsemnata fabricā, de vreme ce acēsta a cumpēratū dela masa concursualā a lui Vidats tōte modelele.

Despārțēmēntulū mașinelorū agricole

alū societății pe acții dela turnătoria și fabrica de mașini a lui Schlick.

— Biroulu centralu Budapesta, Waitzner-Boulevard Nr. 57. —

O t e l ũ n o u i n B r a ș o v ũ .

OTELULU „EUROPA“

in Brașovū,

cetate, strada Vămii Nr. 11.

Am onōre a face cunoscutū onor. publicū, cā voiu deschide otelulū meu celū nou „Europa“ aranjatū cu celū mai mare confortū modernū

in 6 Septemvre st. n. 1885.

Prin deschiderea acestui otelū credū a satisface unei trebuințe de multū simțite, dāndu-se ocașiune onor. călătorii de a visitā unū otelū situatū numai șapte-đeci pași departe de piața mare, în mijloculū orașului în strada cea mai de frunte și aranjatū în modulū celū mai confortabilū și bine îngrijitū.

Odāi eftine. Salonulū de māncare spre grādinā.

In legăturā cu otelulū „Europa“ se va deschide și

RESTAURAȚIUNEA

situatā în partere în 6 Septemvre st. n. dupā amēđi și se va inaugurā în aceeași sērā cu o seratā-concertū pe lāngā intrare liberā.

Pentru māncări bune și vinurī alese am îngrijitū cū deosebire și voiu servi și

Bere bună de Dreher dela Steinbruch.

SERVICIULŪ PROMPTŪ, PREȚURILE FŪRTE EFTINE!

De vreme ce am incredintatū conducerea afacerilorū curente ale otelului unorū puteri probate și eu însumi mi-am datū tōtā silința a satisface tuturorū dorințelorū onoratului publicū sperū cā mē va onorā cu cercetarea în numēru cātū mai mare a otelului și a Restaurațiunei mele, ce i le recomandū cu distinsā stimā

STEFANŪ BARTHA,
proprietarū.

O t e l ũ n o u i n B r a ș o v ũ .